هەڵبژاردن لەنێوان بایکۆت وبەشداریداو چەند سەرنجێک!.. تاهیر عیسا

هەڵبژاردن بۆ خولی شەشەمی پەڕلەمانی عێراق لە یانزەی نۆڤەمبەر، واتە سێ ڕۆژ لەمەوبەر بەڕێوەچوو.

هەرچەندە هەڵبژاردن کراو بۆ خولی داهاتوو کۆمەڵێک لایەن وەک دەورانی ڕابردوو، شەرعیەتی حوکمڕانیان لەم ڕێگایەوە پێدرایەوە.

من لێرەدا نامەوێت قسە لەسەر دەوری پەڕلەمان و کاریگەریی پەڕلەمان لەسەر ژیان و گوزەران وداهاتوی خەڵکی کرێکارو زەحمەتکێش و ژنان وپیاوانی ئازادیخوازو یەکسانیخواز بکەم، چونکە بە تەجروبە ئەم بابەتە بۆ زۆرینەی خەڵک ڕوونبۆتەوە کە پەڕلەمان لەعێراق وکوردستاندا، تەنیا سیناریۆی بۆرژازییە بۆ ڕازاندنەوەی ئەوەی پێی دەوترێت دیموکڕاسی و پلۆرالیزم، لەو ڕێگایەشەوە توانیویانە بازاڕی دزی وفزی وتاڵانی لەژێر پەردەی دیموکڕاسی وفرەڕەنگیدا بشارنەوەو خەڵکی کرێکارو زەحمەتکێش ئومێدێکی بە ئاڵ وگۆڕ لەم ڕێگایەوە و لەڕێگای ئەوانەشەوە کەهەر دەورانێ بەناوی نوێنەرایەتی خەڵکەوە دەڕۆنە ناو ئەم بازاڕە پیسخۆرییەوە، نەماوە، هەربۆیەش ڕێژەی بایکۆت و دەنگی سوتاو زۆرینەی ناو ئەم بازاڕەبووە لەم چەند هەڵبژاردنانەی دەیەو نیوێکی ڕابردووی عێراق وکوردستاندا.

ئەوەی من گەرەکمە لێرەدا شتێک بڵێم پەیوەستە بەبابەت و جەدەلی بەشداری و بایکۆتی کۆمۆنیستەکان لەم خولەدا.

هەرچەندە ئەم جارەش دۆڵ دڕاو تەقەی بڕا، بەڵام پڕۆسەکە لەداهاتوشدا هەر بەمجۆرە بەردەوام دەبێت، بۆیە قسەکردنیش لەسەر ئەم بابەتە هەر بەزیندویی خۆی ماوەتەوەو دەمێنێتەوە.

بەڕای من بەشداری کردن و نەکردن، بەهەر هێزێکی سیاسیی یان هەر کەس ولایەنێک لە هەر هەڵبژاردنێکی عێراق و کوردستاندا، سەنگی مەحەک نییە بۆ دروستی ونادروستی و هەڵەو ناهەڵەیی، یان بۆ کۆمەڵایەتی بوون و حاشیەبوونی ئەو هێزە یان ئەو کەس ولایەنە، بەڵکو، هەر لایەنەو هێزە لەڕوانکای دنیابینینی و بەرژەوەندییە سیاسیی و ئابووری وکۆمەڵایەتیەکانی خۆیەوە، دەتوانێت هەڵسەنگاندن لەسەر بەشداری یان بایکۆت بکات.

بۆ هەر کرێکارێک یان زەحمەتکێشێک ، بەشداریکردن لەهەڵبژاردنەکاندا، دەبێت پەیوەست بێت بە بە بەرژەوەندییە مادی و

حقوقی و یاسایی و سیاسییەکانی ئەم چینەوە، کە نەیتوانی ئەمانە بە ئەم چینە دەستبەربکات، بە سەو دوو ڕێگای بایکۆت و سوتاندنی دەنگەکەی دەگرتەبەر، ئایا هەر هێزێکی سیاسیی کە خۆی ئیدیعای پاراستن وبردنەپێشی خەبات لەپێناو بەدەستهێنانی مافەکانی دەکات، چپاساوێکی تەواو بەرحەقی هەیە، کە نەتوانێت ئاوەزانی خولیاو خەونەکانی بێت، جگە لەحاشیەیی و پێ لەهەوایی!؟

حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق لە ساڵی دووهەزاردا بەیەک لیستی هاوبەش لەگەڵ یەکیەتی نیشتمانی کوردستاندا، بەشداری لەهەڵبژاردنی یەکیەتی مامۆستایانی کوردستاندا کردو دوای ئەوەش لەسەر مەبنای نەتیجەکانی ئەو هەڵبژاردنە کەلیستەکە زۆرترین دەنگی بەدەستهێنا، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری خۆشباوەڕکرد بەوەی لەهەڵبژاردنی شارەوانیەکاندا بەلیستی سەربەخۆ دابەزێت، کەبەداخەوە من خۆم یەکێک بووم لەچاوەڕەکانی یەکێک لەبنکەکانی هەڵبژاردن لەقوتابخانەی بیتوێن لەڕانیەو مامۆستا حەوێز کە بەرپژەربوو بە شارەوانی ڕانیە، وێڕای ئەوەی لەڕانیە کەسایەتی ناسراوی چەپ وکۆمۆنیست بوو، بەڵام دەنگەکانی لەپێنجەکانی دەست واوەتر نەچوون، لەسلێمانیش وەزع خراپتر بوو.

دوای ئەمە ببەڕای ببە، حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراق کەوتە بایکۆتی هەڵبژاردنەکی دوای ئەم دەورانە..هۆکارەکەی بەئیعتیبارببوونی چەپ وکۆمۆنیزم و ئازایخوازیەک بوو، کەحیزب لەو دەورانەدا ئیدیعای نوێنەرایەتی بوونی دەکردو هەربۆیەش دواتر حیزب بایکۆتی بەڕێگایەکی موەتاحترو کەم ئیحراجتر دەبینی لەچاو بەشداریکردن لەپێگەیەکی کۆمەڵایەتی لاوازدا، ئەو سەردەمە پاساوێک بە بایکۆت جگە لەلاوازی پێگەی کۆمەڵایەتی حیزب هیچ بابەتێکی تر لەئارادانەبوو. لەدان لەحیزبیش لەچواردەی تەموزی هەمان ساڵدا، هۆکارەکەی ئەگەر هەمووشی نەبێت بەڵام یەکێکە لەو هۆکارانەی یەکیەتی لەڕێگای ئەو هەڵبژاردنەوە هێزی کۆمەڵایەتی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری عێراقی ناسی و لەو هێرشەدا بە سەر حیزب و کوژرانی پێنج هاوڕێی کۆمۆنیست لە سلێمانی سەی لەوە نەدەکردەوە تەفاعولێکی جەماوەری لەبەرامبەریدا سەرهەڵبدات وبەئاسانی دەستی چووە لەدان لە حزب و بەیاساغکردنی هەڵسوڕانی سیاسیان.

ئەگەر لەم دەورانەی ئێستاشدا، هەر کەس ولایەنێک پێی وابێت، فەزا کراوەیەو هەڵسوڕانی سیاسیی کۆمۆنیستەکان لەمپەری لەبەردەمدا نییە، بەبڕوای من کەوتۆتە هەڵەوە، سەرباری ئەوەی هەڵسوڕانی سیاسیی کۆمۆنیستەکان لەهیچ دەورانێکی مێژوویدا سەی لەوە نەکردەتەوە جیهانبینی خۆی ڕووبەکۆمەڵگا بەیان نەکات، لەخراپترین دەورانی خەفەقان و سەرکوتیشدا، کۆمۆنیستەکان هەمیشە شەبەحێک بوون

لەکۆمڵگـــادا بەســـەر ســـەری بۆرژوازی ودەســـەڵا تەکەیدا هەربۆیەش کاریگەری ئەو شەبەحە لەڕێگای خەون وخولیای کرێکاران زەحمەتکێشان و بێبەشان و خواست وداواکاریەکانیاندا بەسەر سەری بۆرژوازیدا ڕەنگی داو□ تەوە.
بزوتنەی ناڕەزایەتی یەکی تشرینی یەکەمی ۱۹۱۹، کە خەریک بوو دژی بەرژەوەندیەکانی هەیمەنەی دەسەڵاتی ئاخوندەکانی ئێران و میلیشیا شیعەکانی دەسەڵات دەوەستایەوە، کیفایەتە بۆ ئەوەی بتوانین لەوە تێبگەین کە لەعێڕاقدا کەمترین دەرفەتی ئازادی وهەڵسوڕانی سیاسیی هەیە، ڕوبەڕوی وەحشیانەترین شێوەی سەرکوت بووەوە، هەڕبەڕەقەم لەو بزوتنەوە ناڕەزایەتیەدا جەماوەریەدا ۷٤۰ خۆپیشاندەرکوژران، زیاتر لە حەقدە هەزار کەس برینـداركران کە لەناویانـدا سـێ هەزار کەس کەهەر بەقسە ئاسانە بوترێت، بەڵام پەککەوتەو شەل و کوێرو بێ قاچ بوون و کەوتونەتە سەر جێگاو کراونەتە خاوەن پێداویستی تایبەت!؟
ئەمڕۆ ئەوەی کەلێرەو لەوێدا بەیاننامەیەک دەخوێندرێتەوەو چوار کەس لەشوێنێک گرد دەبنەوەو لێدوانێکی ڕۆژنامەوانی دەدرێت مانای ئەوە نـــاگەیەنێت فەزای سیاســـی ئـــاوەڵەیە، بەڵکـــو بۆرژوازی دەسەڵاتداریش و میلیشیاکانیان دەتوانن لەوە تێبگەن، کە لەکوێدا ئەوان ڕوبەڕوی مەترسی و بەرژە،ەندیەکانیان دەکەوێتە مەترسیی□وە، بۆیە ئەگەر پێتان وایە، لەوڕێگایەوە دەتوانن ئومێدێک بۆ ئاڵ وگۆڕ بەدەست بهێنن و فەزای سیاسیی و یاسایی کراوەیە خەیاڵ پڵاویێە، هەرکاتێک تۆ لەو ڕێگایەوە بگەیتە ئەو ئاستە کە خەریکە ئومێدێک بۆ ئاڵ وگۆڕ بەدەستدەهێنی، لە کون فەیەکونێکدا وەک یاری مارو قادرمە دەتهێنەوە خـــاڵی سـفرو نائومێـدی و دڕدۆنگـی و ڕەشـبینیش دەبێتە مۆتەکەی سەر سەری بزوتنەوەکە، هەروەک بروتنەوەی تشرین دوچاری هات و ئێستا باسێک لەو بزوتنەوەیە لەڕوی ڕێکخراوەییەوە نەماوە، ئەمەش هۆکـارەکەی، ئەگەر لەلایەک ســەرکوتکاری دەســەڵاتی شیعەگەرای عێڕاق بووبێت لەلاکەی تریەوە پەیوەستە بەوەی نەیتوانیوە لە شوێنی ژیان کارو گەڕەکدا خۆی ڕێکخراو بکات.
کۆمۆنیستەکان، بەپێی مەنتق پێویست بوو نفوزی کۆمەڵایەتیان لە شوێنی کارو ژیانی کرێکاران وبێبەشان وزەحمەتکێشانی کۆمەڵگادا بێت و چالاکی سیاسییان لەوێدا ڕەنگبداتو□.
بەڵام بەپێجەوانەوە بزوتنەوە سیاسیە بۆرژوازی وکۆنەپەرەستەکانی دیکە لەناو چینەکەدا ڕیشەی بەرین وبەربڵاویان داکوتاوە، کەوەک هێزێکی ماتریاڵی گرنگ لەزۆر دۆخ وهەل و مەرجی جیاوازدا، دەتوانن کەڵکی لێوەرگرن، کەتۆی کۆمۆنیست لەوێدا بونت نەبێت، بتەوێت ونەتەوێـــــت تۆ لەحـــاشیەدای، هەر جۆرە ئیدیـــدعایەکت بۆ لەمەیداندابوونت بەدەر لەم پێگەیە، نیشـانەی ئەوەیە کە تۆ لەو

ڕێگایەوە مەری ناکامی خەت لەخەت وبزوتنەوەکەت داوەو لەحاشیەدای.

ئەگەر لەم دەورانەشدا ڕەوتە کۆنەپەرستە شیعیەکان وەک نمونە وەربگرین، سەدر وەک بایکەت لەگەڵ ڕەوتە بەشداربووەکانی دیکەی وەک لیستی حقوقی سەربەحیزبوڵاو لیستی سادیقون و خەدەمات وبەدرو ئەوانی تری ناو حەشدی شەعبی ، تۆزقاڵێک لەڕووی چینایەتیەوە لەیەکتر جیاناکاتەوە، نەسەدر لەڕوانگەی کرێکارێکی عێراقی بزمانی ناسنامەشیعەمەزهەبی وشیارەوە نوێنەرایەتی ئەو دەکات، نەئەوانی دیکەش وەک بەشدار ناتوانن نوێنەرایەتی ئەو بکەن.
بەڵام هەریەک لەم ڕەوتانە بەهەردوو بارەکەی بەشداری وبایکۆتدا دەتوانن کاریگەری لەسەر هەڵخەڵاندن و جوڵاندنی هەست ونەستی دەنگدەرانەک بکەن کەئەم ڕەوتانە توانیویانە لەچوارچێوەی کۆمەڵایەتیەکەیاندا بوونەکی بەرفراوانیان هەبەت و خەڵکیان خستۆتە ژێر کاریگەری ئایدیاو ئایدۆلۆجیاو جیهانبینیەکانی خۆیانەوەو لەم سیراع وململانێ سیاسیی وئابووری ویاسایی و کۆمەڵایەتیانەدا بەقازانجی خۆیان بەهرە بەرداری هەزێ ماتریالیەکەی بکەن.
بۆ هێزێسیاسیی وکۆمەڵایەتیەکانی تریش بابەتەکە هەر بەمجۆرەیە، بۆتایبەت کۆمۆنیستەکان!؟
ئەگەر هەر لایەنەکی سیاسیی چەپ وکۆمۆنیست. هەڵبژاردن وەک کەنالێک بۆ خۆناساندن و گەیاندنی تێڕوانین و دیدگاو نەخشەڕێگاسیاسیی ئابووریەکەی وەک تاکتیکێکی کاراو گونجاو دەبینێت، بەهەمان ئەندازەش دەتوانێت بایکۆت وەک کەناڵێکی کاراو زەمینەیەکی کارساز بۆ گەیاندنی جیهانبینی و دیدگاسیاسی ونەخشەڕێگاکەی بەکاربهێنێت!؟
لەهەردوو بارەکەدا دەوەستێتە سەر ئەوەی ئەو هێزە چەپ و کۆمۆنیستە چەندە ماتریالی ئینسانی بۆ گەیاندنی نەخشەڕێگاکەی لەبەردەستە!؟
لێرەدا ئەو هێزەی ئیدیعا دەکات و دەڵێت ئێمە خۆمان ناشارینەوە تەنیا بەبەیاننامەو فەیس بووک ئیکتیفا ناکەین و ڕاستەوخۆ دەچینە شەقامەکەوە، لەهەمان کاتدا دەتوانێت بەهەمان نەفەسیشەوە لەدەخی بایکۆتیشدا ڕاستەوخۆ بەواتە شەقامەکەوەو لەوێدا هەم دەتوانێت نوێنەرایەتی هەموو ئەو ملیۆنان مرۆڤانە بکات کە لەدەخی مەوجودی دەسەڵاتدارێتی بۆرژوازی ناڕازین و بایکۆت دەکەن لە نائومێدیدا، ڕێکیان بخات، کەنەتوانێت ئەمە بکات، ناشتوانێت لە ناو زەمینەکەی ترەوەو لەوێدا لەپاڵ گورگەبۆرەکاندا کەهەزارو یەک وەسیلەی کاراو کارسازیان لەبەردەستە و کەلەبەیان هەمیشە بۆ شەڕی ئەوانەی دەکەونە بەرامبەریان و مەترسی بۆسەربەرژەوەندیەکانیان دروست دەکەن، لەخۆنجەرتیژترەو وەک کاریلەیەکی بۆ ئەزموون و بەتوانا ناتوانن بمێننەوەو بەرگەبگرن، دواجاریش هەیبەت و هەیمەنەی سەداو دەنگی

ئازادیخوازی و یەکسانیخوازی لەو مەیدانەدا لەجیاتی ئومێد بەخشین نشست و ناڕەحەتی ونیگەرانی و ڕەشبینی دروست دەکات.
بەڵام ئەگەر هێزێکی سیاسیی چەپ یان کۆمۆنیست ئیدیعای ئەوە دەکات، کە بەشداریکردن ڕێگایەکە بۆ ئەوەی لەو ڕێگایەوە بەدەسەڵاتداران بڵێی کە پەڕلەمانەکەتان پوچ و بێکەڵکەو پەڕلەمان ڕێگایەک نییە بۆ باشترکردنی ژیانی خەڵک لەو ڕێگایەوە دەورو نەقشیان بێ ئیعتیبار بکەی، وەک ئەوە وایە، لیژنەی چاودێری ته ندروستی شارێک کاتێک دەزانێت خواردنگەکانی ناو شار مەرجی تەندروستییان تێدا نییە، ئەگەر دەسەڵاتی ئەوەشی نەبێت یان گونجاو نەبێت هەموویان دابخات، لانی کەم لەجیاتی ئەوەی هەوڵبدات خەڵکی ڕو لەو خواردنگانە نەکەن و وشیاری تەندروستی لە بارەی جۆری خواردنەکان و شێوازی ئامادەکردنیان بە خەڵک ڕونکاتەوە کە زیا بەخشن بۆ تەندروستی و پێویستە خەڵک ڕویان تێنەکات وبایکۆت بکرێن، پێچەوانەی ئەوە لیژنەکە بڕوات خۆیان تێر بخۆن و بەخەڵکیش بڵێن خواردنگەکان مەرجی تەندروستییان تێدا نییە!؟

تاهیر عیسا
١٤/١١/٢٠٢٥

ڕەسەن و ناڕەسەن.. نەوزاد بەندی

ڕۆژانە گوێمان لە زاراوەی ڕەسەن و ناڕەسەن ئەبێ، لە مرۆڤەکاندا، لە ئاژەڵ و تەنانەت لە ڕووەکەکانیشدا ..
ئەووترێ فڵان کەس ناڕەسەنە، پارێزگاریی لە ئازایەتیی و وەفاداریی و سەرڕاستیی و نیشتمانپەروەریی باب و باپیرانی نەکرد .. یان فڵانە ئەسپ ناڕەسەنە ..فیسار دارگوێز ناڕەسەنە ..
لە ڕاستیدا ڕەسەن و ناڕەسەن دوو سیفەت نین، بەڵکو دوو سیفەتگەلن..
لە دنیادا دوو جۆر بەها و دیاردە هەن، گۆڕاو و نەگۆڕاو.. دیاردە گۆڕاوەکان هەموو شتە ماددییەکانن، بۆ نمونە پێش سەد ساڵ، خانوو لە قوڕ دروست ئەکرا و بە دار سەری ئەگیرا و سەقفەکەیشی قوڕ بوو، بە

باگردەن ئەپەسترایەوە بە ئەوەی فشەڵ نەبێ و درز نەبات و بارانی لەوە نەیەتە خوارەوە.. پاشان بوو بە خشت .. بەرد ..کۆنکرێت.. بلۆکــی دژە ســەرما و گەرمــا و دەنــگ.. پلاســتیک.. ئەلەمنیۆم و ئەسترۆپۆڵ و کاشی و لامینات و جۆرەها کەرەستەی نوێی بیناسازیی هاتنە ئاراوە، ئەمە پێی دەووترێت پێشکەوتن و پێویستە لەسەرمان پابەند بین پێیانەوە و لێیان سودمەند بین.. بە هەمان شێوە عەرەبانە کە ئەسپ ڕای دەکێشا، بوو بە پاسکیل و مەتۆر سکیل و ئوتومبیلی سەرەتایی و فڕۆکە و شەمەندەفەر و میترۆ و ترامواییی و ئوتومــبیلی ئەلەکتریکــی پێشکەوتــووو.. ووزە لە سوتانــدنی دار و خەڵوزەوە، گۆڕا بە ووزەی گاز و نەوت و پێکهاتەکانی، پاشان سۆلار سێڵ هاتە ئاراوە.. هەروەها پەیوەندی مرۆڤەکان لە هەرە و نامە لە ڕێی کۆتر و تەتەر و داهێنانی تەلەفۆنی تەلدار و پۆستی کاغەز و پۆســتی ئەلیکترۆنیــی و ئیمەیڵ و فــاکس و تۆڕەکۆمەڵایەتییەکــان و تەلەفۆنی بێتەل واتا مۆبایل هەنگاوی خێرا و یەک لەدوای یەکی نا، ئەم شتــانە جێــی شانــازیی میللەتــان و مرۆڤــایەتیین و هەمــووان لەسەریان کۆکن و ژیانی مرۆڤەکانی ئاسان و خۆش کردووە ..

هەمان کات کۆمەڵێک بەها و دیاردە هەن، کە ناکرێ بیانگۆڕین، چونکە بە بەها و دیاردە جێگیرەکان دادەنرێن، وەکو وەفا و ئازایەتیی و ڕاســتگۆیی و مەردایەتیــی و خۆبەختکــردن و بیروبــاوەڕ و نیشتمانپەروەریی و خۆنەویستیی و پاک و خاوێنیی و داوێن پاکیی و ڕەوشت و دەستگرۆیی هەژاران و بەزەیی و غیرەت و هەندێ بەها و دیاردەی تر کە جێگای شانازیی مرۆڤایەتین و ناکرێ دەسکاری بکرێن، چونکە قابیلی دەسکاریکردن نین، بۆ نمونە ڕاستگۆیی چۆن دەستکاریی دەکرێت لە کاتێکدا خۆی دیاردەیەکی جوان و بێ کەم و کوڕییە .. یان وەفاداریی و داوێن پاکیی و خۆبەختکردن، ئەمانە هیچیان کەم نییە تاکو چاکسازییان تێدا بکرێ و پێش بخرێن.

ئەم بەهــا جێگیــرانە نــاکرێ گۆڕانکاریــان تێــدا بکــرێ، کۆن و فرۆشتنیان پێوە بکرێ، بکرێنە ئامێرێک بۆ هەڵخەڵەتاندن و بە لاڕێدا بردنی خەڵک ..

هەر بۆیە ناکرێ کەسەکە دەستکاریی بەها جێگیرەکانی مرۆڤایەتیی بکات و بە هەیەوە هەوڵی خۆسەپاندن و فریودانی ئەوانی تر بدات.

ئەووترێ داگیرکەران ناکەسن، چونکە بە جۆرەها دروشمی درۆ و هەڵخەڵەتێنەرەوە، میللەتانیان تەفرە داوە و دەستیان بەسەر ژیان و داهات و هیوا و مافەکانیاندا گرتووە..

کەســانی ناکەســن، بەردەوام بەهــا بەرزەکانیــان تێــدا ئەگۆڕن، دەســتپاکیی بــاب و باپیرانیــان ئەکەن بە دزیــی و گەنــدەڵیی و مافیاگەرێتیی.. نیشتمانپەروەریی و خۆبەختکردنی باب و باپیرانیان

تێک دەدەن و ئەیکەنە خۆفرۆشیی و جاشایەتیی و کاسەلێسیی و ئەڵقەلەگوێیی بە دوژمنانی میللەتەکەیان.. دەستپاکیی و وەفاداریی و دڵسۆزیی باب و باپیرانیان ئەگۆڕن بە گەندەڵیی و بێ متمانەیی و دوژمنایەتیی هاونیشتمانییان .. ئارامیی ئەگۆڕن بە ترس و نائومێدیی.. هاوژیانیی و هاوسفرەیی ئەگۆڕن بە چینایەتیی و دووبەرەکیی و ..خۆیان و خێزان و بنەماڵەکانیان لە هاوزمانەکانیان جیادەکەنەوە، بە خۆیان بەهەشت و بە هاونیشتمانەکانیان دۆزەخ دروست ئەکەن .. ئاین و ڕەوشت و داب و نەریتی کۆمەڵگا ئەشێوێنن و .. ئەیکەنە بێ دینیی و بەدڕەوشتیی و لەشفرۆشیی و تێکدانی شیرازەی کۆمەڵایەتیی و خێزان ..بە ئەوەیش بەردەوام درۆی شاخدار و هەڵخەڵەتاندن بەکاردێنن.

ناڕەسەنەکان ئەوانەن لە مرۆڤایەتیی باب و باپیر و میللەتەکانیان لادەدەن، لە پێناوی مانەوەیان لە پێگەیەکی بازرگانیی یان ئاینیی و سیاسیدا، واتا لای ئەوان پێگەی جێگیر بەڵام شەرەف و کەرامەت و پیاوەتیی گۆڕاوە و ئەبێ لە خزمەتی پێگەدا بن.. لە پێناوی کۆشک و فڕۆکەی تایبەت و ملیارەها دۆلاری دزراودا، کە شتگەلێکی ماددیی و گۆڕاون، هەموو بەها جوانە میللییی و مرۆڤایەتییەکان ئەکەنە قوربانیی و تێک و پێکی دەدەن ..

ئیتر ئاین و ئەدەب و هونەر و جوانیی و پاکیی کۆتایان دێت .. داهێنان و بەرهەمهێنان و ماف و ئەرک و پێشکەوتن، هەرەس دێنن.. ئاشتیی کۆمەڵایەتیی و برایەتیی و هاوخەمیی و هاوژیانیی کۆتایان دێت.

کێشەی هەرە گەورەی کۆمەڵگا داگیرکراوەکان ئەوەیە، لە ڕێی داگیرکەرە زەبەلاحەکانی دنیاوە، دەسەڵاتگەلێکی ناڕەسەن دەکەن بە فەرمانڕەوایان، پێگەی سیاسییان ئەژارەزن لە بەرامبەر دەستکاریکردنی هەموو بەها جوان و جێگیرەکانی کۆمەڵگا، کورسی دەسەڵاتەکانیان بە جێگیرئەکەن لە بەرامبەر دزینی هەموو داهاتە ستراتیجییەکانی نیشتمان، ئەوسا ئیتر ڕۆژ بە ڕۆژ ئەو کۆمەڵگایانە بە کاری ژیانکردنی مرۆڤی بەشەرەف نامێنن.. کۆمەڵگایەکی نامۆ بە خۆی دێتە ئاراوە، تیایدا شتە گۆڕاوەکانی وەک پارە و پلە و پۆست پیرۆز و جێگیر و تاپۆ دەکرێن لەسەر چەند دەستە و تاقمێکی ناڕەسەن، لە هەمان کاتدا بەها بەرز و جێگیر و نەگۆڕەکانی کۆمەڵگا ئەگۆڕن و ئەشێوێنن .. ئەوانەیشی بەرگریی دەکەن، لە ڕێی زیندان و تیرۆر و ترس و ڕاوەدوونانەوە، ئەیانفەوتێنن .

ناڕەسەن بازاڕ و متمانە و خزمایەتیی و دراوسێیەتیی و غیرەت و بەرگریی و شۆڕش هەرەس پێدەنە، ئەیانکا بە هەڵخەڵەتاندن و قەڵبەین

و دوژمنایەتیی و بە منەتیی و خۆپەرستیی و کۆیلایەتیی و سەرشۆڕیی و کۆڵدان و خۆبەدەستەوەدان ..

دەزگا و دامەزراوە ڕەسەن میللییی و گشتییەکانی ووڵات ئەپوکێنێتەوە، لە بەرامبەردا دەزگا و دامەزراوەی پریقەیت و گیرفانبڕ و خوێنمژ بنیات دەنێت، واتا ڕۆژ بە ڕۆژ ووڵات لاواز و هەژار و نەخۆشتر ئەبێ و ..خێزانی ناڕەسەنی فەرمانڕەوایش، ملئەستووتر و دەوڵەمەندتر و بەهێزتر.

هەر بۆیە ئەندازیارێکی ژاپۆن بە ئەندازیارێکی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی وتبوو : ئێوە خەڵکێکی ڕەسەن لەگەڵ کەمینەیەکی ناڕەسەن، بە پێچەوانەی ئێمەوە کە زۆرینەیەکی ناڕەسەن و کەمینەیەکی ڕەسەنین، بەڵام ئیمە کەمینە ڕەسەنەکە فەرمانڕەوان و ئێوە کەمینە ناڕەسەنەکە بوونەتە فەرمانڕەواتان !!! ئەوەیش شۆڕشێکی خوێناویی ئەوێت، چونکە ناڕەسەن کە دەسەڵاتی پەیدا کرد، لە ڕێی ڕۆژنامە و ڕاگەیاندن و سندوقی دەنگدان ومانگرتنەوە لاناچێت..وەک برینێک وایە، ئەبێ لە ڕەگەوە دەربهێنرێ ..

هەر بۆیە حاڵەتی ناڕەسەنایەتیی لە ئاستی تاکدا شتێکی نامۆ و ترسناک نییە، بەڵام کاتێ ناڕەسەن ئەبێتە فەرمانڕەوا، ئا لەوێدا ئیتر ترسناکیی و وێرانکاریی و وێرانبوونی داب و نەریت و یاسا و دەستوور دێنە ئاراوە.. وەک ئەوە وایه کەسێک شۆفێر نەبێ، ئاساییە بچێتە ناو ئۆتۆبوسێکەوە، بەڵام زۆر ترسناکە ئەگەر ببێتە شۆفێری ئۆتۆبوسەکە..

هەر کۆمەڵگایەک ئەمڕۆی لە دوێنێ خراپتر بوو، ئەوە بزانە ناڕەسەنێک شیرازەی دەسەڵاتی ئەو کۆمەڵگایەی گرتۆتە دەست .. لە هەر کۆمەڵگایەکدا دیاردەی دزیی و ساختە و بێهیوایی و کۆچی بە کۆمەڵی لاوان و زانایان سەری هەڵدا، ئەوا بزانن ئەو کۆمەڵگایه ناڕەسەنێک سواری ملی دەسەڵات بووە تێیدا..

لە هەر کۆمەڵگایەکدا مافی کۆمەڵانی خەڵک پێشێلکران و .. مافەکان تایبەت کران بە خێزان و بنەماڵەی فەرمانڕەواکان.. نان و قوتی کۆمەڵانی خەڵک بڕان و .. ملیارەها دۆلار و کۆشک و ژیانی سەروو شاهانە تایبەتکران بە دەستە و تاقمی فەرمانڕەوا.. لە هەر کۆمەڵگایەک ناڕەسەنیی و خوێڕەتیی و بەرەڵایی و لەشفرۆشیی و قومار و بێ ئیشیی و تاوانەکان زیادیان کرد، پارە کەوتە دەستی سوک و ڕیسواکانی کۆمەڵگا، کەچی زانا و دانا و مامۆستا و فەرمانبەرانی کۆمەڵگا برسی و هەژار کەوتن..لە هەر کۆمەڵگایەک ڕەوڕەوەی ئەدەب و هونەر و زانست ڕاوەستێنرا، کۆڕانی هەژارەکان و کۆڕانی دەوڵەمەندەکانی تێدا دەرکەوت، ملیاردێری گەمژە و زانای بێ موچەیی تێدا دەرکەوت، دیاردەی ڕاگەیاندنی ساختە و سێکس و خۆفرۆشیی و

پاوانکردنی زەوی و ئاسمانەکانی تێدا سەری هەڵدا، بزانە ئەو کۆمەڵگایە لەلایەن چەند ناڕەسەنەکەوە داگیر کراوە و دزراوە و بە لاڕێدا براوە ..
بەها بەرزە جێگیرەکانی قەڵاچۆ و شێوێنراون و .. لە جێیدا شتی گەڕاو و هیچ و پوچەکان، جێگیر و پیرۆز کراون ..
هەر کۆمەڵگایەکیش ناڕەسەن فەرمانڕەوای بوو، هیچ هۆکارێکی دیموکراسیی نایهێنێتەوە سەر ڕێ، تەنها و تەنها لە ڕێی شۆڕشەوە ناڕەسەنەکان دەردەپەڕێنرێن و .. شکۆ بە کۆمەڵگا ئەگەڕێنرێتەوە، ئەگینا هەتاکو زیاتر کات بڕوا، ناڕەسەنایەتیی زیاتر ڕەگ دادەکوتێ و ..سوکایەتیی و شکاندنی میللەت زیاتر پەرە دەسێنێ و .. وای لێ دێت، ئەوەی ناڕەسەن نەبێ ناتوانێ بژی لە مەملەکەتی ناڕەسەنەکاندا ..

نەوزاد بەندی

ئیسلامی سیاسیی کورد و شانەی (ژیانەوە).. هیوا محەمەد ئەمین

… بیهێنەرە پێش چاوی خۆت ؛ کاتێك کە چمکێك لە مێژو یان بەسەرهاتێك لە تەراژیدیای نیشتیمانەکەت و لاپەڕەیەك لە نەهامەتیی گەلە ماندو و ستەمدیدەکەت دەکرێت بە سیناریۆی شانەیەك ، و شانەکەش دواتر دەسپەردرێت بەدەستی دەرهێنەر و چەند ئەکتەرێکی ئیسلامی سیاسیی ، ئایا تۆ دواتر نیشتیمان ، مێژو و ڕوداوەکان لە دید و دنیابینیی شانە و شانەنامەیەکی لەوجۆرە دا چۆن دەبینیتەوە ، لە کۆتایی شانەکە دا ئەو پرسیارە بهێنەرە بەر زیهن و تێڕامانی خۆت کە ، ئایا تۆ دواجار چ بەرهەمێکی مەعریفیی دەچنیتەوە ؟! ئایا دیمەنی کێشەکان ، گرفت و گرێکانی ناو کۆمەڵگە بەرەو چ ئاقار و ئاراستەیەکی چارەسەر دەئاژوێنرێن ؟! پرسیار بکە و بڵێ ئایا بوونی من و هەر تاکێکی کۆمەڵگەکەی من دەکەوێتە کوێی ئەو جیهانە بەشانەکراوەوە ؟ وەڵامدانەوە بەم جۆرە پرسیارانە سەبارەت بە پێشبینییکردن بۆ وێها دنیا و دیمەنگەلێك لەوانەیە بۆ هەندێك کەس کە خاوەنی پرسیار، ڕامان و گومان نین ، بۆ کەسانێك کە لە نەو

تاریکایی بیابانەکی بێکۆتا و هەروەها لە زەنگاوی بێمەعریفە و مێژویەك ی هەزاروچوارسەدساڵە دا چەقیون و بەدوای وەهم و دنیایەکی ناشاعیرانە دا وێڵن و خەیان دووبارە دەکەنەوە ، گران و ئەستەم بێت ، بەڵام بۆ کەسانێك ، کە بە چاوی عەقڵ و لۆژیك یان لە ڕۆژنەی دنیا ی زانست و مەعریفەوە بە ڕوداو و دەرئەنجامەکانی نێو شانۆیەکی لەوجۆرە دەڕوانن ، بە ئاسانیی دەگەنە ئەو باوەڕە و ئەنجامەی کە ئەم شانۆ پەمەلەل و لەشداهەزێرە نەك توانایی مامەڵەکردنی لەگەڵ دنیا ی واقیع و پەیبردن بە دیالەکتی ژیان نابێت بەڵکو دەبێتە هۆکارێك بۆ پوکاندنەوە ی عەقڵ ، بکوژی ئازادیی ، دژبەری مەعریفە و ناشیرینکردنی فەلسەفەی جوانناسیی ، بەبایەخکردنی فەلسەفەی ڕەوشت ، بەبەهاکردنی هونەر و پەراوێزخستنی هەرتاکەکی کەمەڵگەیشە لەنەو پەراوێز و زبەدانی مێژویەکی پڕلە وەهم ، خورافیات ، و بارگاوییبوو بە دنیا ی ڕق ، کینە ، تۆڵە ، تاڵانکاریی و توندوتیژیی ؟! دواجار جگە لە بەرهەمهێنانی مێژویەکی چەقبەستوو، و بەرجەستەکردنی کەسایەتییەکی ڕۆح زەبوون ، بێئیرادە ، کەیلە و تەسلیمبوو بە دنیای قەزا و قەدەر لەسەر تەختی ئەم جۆرە شانۆ بەبەهرە و ناداهێنەرانە هیچی تر نابینێت ، بابزانین چۆن ؟!

(هونەرگەها وەلات) ؛ کە تیپێکی هونەریی شانۆ و گەڕانیین لە ڕۆژئاوای کوردستان ، چەند ڕۆژێك لەمەوبەر شانۆگەریێك لە سلێمانی پێشکەش دەکەن بەناوی (ژیانەوە) ، بەڵام شانۆگەریێك زۆر سادە و کورت ، دوور لە دنیا ی دروشم ، هوریا و هاواری زمان و پێنوسێك بە سیناریۆنووسین ، واتا شانۆگەرییێك کە تیای دا کەرەستەکان ی زمانی جەستە (سەما) و مۆسیقا دەبنە بزوێنەر و ڕیتمێك بە شانۆی ژیانەوە .

ناوەندی ڕوداو لەم شانۆگەرییە دا بەریتییە لە گەڕانەوە و بەبیرهێنانەوەی چیرۆکەکی پڕ لە کۆڵەمەیی و تراژیدیایی چەند ئافرەتەکی کورد کە دەبنە کەیلە و دەسکەوتی بیری جیهادیی و تاڵانچێتیی دەستی { دەوڵەتی ئیسلامیی لە عێراق و شام (داعش) } و دواتر ئازادبوونیان . شانۆگەرییەکە لە بازنەی گەڕانەوە و وردەکاریی مێژویی دەردەچێت و دەبێتە هەڵگری حەقیقەت و پەیامێك ، پەیامێك بۆ نەتەوەکەی خۆی و دواتر بۆ کەی مرۆڤایەتیی . ناوەند و کرۆکی ئەم پەیامەش شۆڕبوونەوەیە بە بەدیهێنانی دوو ئامانج ی گرنگ کە فەلسەفەی ژیانەوە و ئازادییە ! ژیانەوە بەمانای بەردەوامیی ژیان ، ژیانەوەیەك بەڵام پڕمانا و ناوەڕۆك ، ئارام و هێدی ، دوور لە ژاوەژاوی دروشم ، وەهم و خەیاڵ .

فەلسەفەی ژیانەوە لەم تابلۆ کورتە شانۆییە دا گەڕاندنەوەی ئیعتیبار و حورمەتە بە کەسایەتیی ئافرەتی کورد ، بنیاتنانەوەی

خەون و فەلسەفەی ژیان ی مرۆڤی کوردە لەسەر بنەمای ئومێد ، ئینتیما ، مرۆڤدۆستیی و بەگژداچوونەوەی فەلسەفەی مەرگ ، ئازادییش بەمانای گەیاندنی مرۆڤ بۆ پلەیەك ی باڵاتر لە هەستی لێپرسراوەتیی و بەرپرسیارێتیی بەرامبەر مرۆڤ و کۆمەڵگە ، و دواجاریش پلەیەکی باڵاتر لە ڕەوشت و ویژدان ، بەواقیعکردن یان پراکتیزەکردنی ئەم فەلسەفەی ئازادییەش لەنێو کۆمەڵگە و ڕۆحی هەر تاکێك ی کورد دا نەك پێویستی تەنیا بە قوربانیدانە ، بەڵکو بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پێویست بە جۆرێك لە هوشیاریی و تێگەیشتن لە واقیعی مێژو و کۆمەڵگە هەیە ، واتا لە سادەترین دەربڕین دا : کاتێك تاکی کۆمەڵگە لە مێژو و ڕوداوەکانی دەوروبەری خۆی بێئاگا بێت و خوێندنەوەیانی بۆ نەبێت ، ئەوا ناتوانێت لە مەفهومی ئازادیی تێبگات و دەستی لە ئازادیی گیرببێت .هەربۆیە ئەم شانۆگەرییە هەوڵێکە بۆ هوشیاریی ، خستنەڕووی ڕوداو ، پێشاندانی ئازارەکانی ئافرەتی کورد و ئەو ڕێگایانەی کە مرۆڤی کورد دەگەێنێتە ئازادیی ، دواجاریش هەموو مرۆڤێك ی کورد مافی ئەوەی هەیە ، کە ئازار ، خەم و خەونەکانی لە چوارچێوە ی هەر شێوازێك ی ئەدەبیی و هونەریی دا بەیان بکات . کاردانەوەکان لە بەرامبەر بەرهەمێك ی هونەریی وەها دا دەبێت ئاوەزدارانە (عەقڵانیی) و لە چوارچێوەی فەلسەفەی جوانناسیی (ئێستاتیکا) دا خۆی دەرببڕێت !! بەڵام بابزانین کاردانەوەکانی ئیسلامیی سیاسیی کورد بەرامبەر بەم بەرهەمە شانۆییە چی و چۆن بوو ؟!

ئەوەی ئاشکرایە لەو دەمەوەی ، کە ئیسلامیی سیاسیی لە کوردستان دا سەریهەڵداوە ، تاکو ئێستا نەیانتوانیوە زمانی گفتوگۆ ، زانست و مەعریفە بکەنە شێواز و بنەمایەك بۆ گەیشتن بە ڕاستییەکان ؟! بەپێچەوانەوە ؛ تاکو بەیان کراوە و لەواوە لەشاوەك لە زمانی نالۆژیکیی ، ناعەقڵانیی ، زبر ، توندوتیژیی و ناتەبایان هێناوەتە نێو کۆمەڵگەی کوردییەوە ، کە پێشتر بوونیان نەبووە یان زۆر دەگمەن بوون . ئیسلامی سیاسیی کورد تاکو ئێستا نەبووەتە خاوەنی کولتور و ئاستێك ی باڵا لە تێگەیشتن لە ستاتیکای هونەر و ئەدەبییات ، نەیانتوانیوە بە زمانی هونەر ئاشنا بن و لە کردار دا مامەڵەی لەگەڵ دا بکەن ، نەیانتوانیوە و نەیانویستووە کولتورێك لە دنیا ی میهرەبانیی ، بەخشندەیی و قبوڵکردنی ئەوانی دی بنیاتبنێن و بیکەنە بنەمایەکی ئەخلاقیی و پەروەردەیی بۆ بنیاتنانی تاك و کۆمەڵگەیەکی تەندروست ؟! بەپێچەوانەوە ئەوەی ئەمە دەیبینین و دەیبیستین تەنیا برەودان و شەرعێنەکردن ی زمانی تەشهیر ، گاڵتەپێکردن ، سوکایەتییپێکردن ، توهمە و بوختان بەخشینەوە و تەکفیرکردن وەك تەنیا کەرەستەیەك بۆ گفتوگۆ و دیالۆگ لەنێو

کۆمەڵگە دا ؟! دژایەتیکردنی عەلمانیەت ، بیری نەتەوەیی ، ئازادیخوازیی ، لیبرالیەت ، و شان بە شانیش دژایەتیی هونەر و گاڵتەکردن بە هونەرمەندان و نوسەران …. تاد بوەتە باوی ڕۆژگاری ئیسلامی سیاسیی و بانگخوازی ئیسلامیی کورد .
هەر بۆیە نابێت بەلامانەوە سەیر بێت و حەپەساو بین لەو زمان و کاردانەوانەی کە ئیسلامییەکان بەرامبەر بە شانەی (ژیانەوە) پێشانیان دا ؟! زمان و کاردانەوەیەك كە سنوری هەموو ڕەوشت ، ئیمان ، نەریتی کۆمەڵایەتیی ، بەهایەکی مرۆڤایەتیی و ئەتەکێتی ڕەخنە و زمانیان بەزاند ؟! کاتێك شانەکارانی کچ لەسەر تەختی شانۆ حیجاب ، عەبا و نیقاب وەك کاردانەوەیەك بەرامبەر بە تاوانەکانی داعش و بەکۆیلەکردنی ئافرەتی کورد فڕێدەدەن ، ئیتر هەموو ئیسلامیی سیاسیی و بانگخوازە ئیسلامییەکان وەك بڵێیت کۆڵەکەی ئیمان و ئەخلاق لەسەر پارچەیەك پەڕۆ بنیاتنرابێت ، خۆیان کردە خاوەنی ڕەوشت و ئیسلام و کەوتنە سەکاڵا تۆمارکردن لە دادگە و بەکارهێنانی ناقۆڵاترین و ناپەسەندترین زمان بەرامبەر بە هونەری شانۆ و هونەرمەندان و تەنانەت هیرشکردنە سەر فەلسەفەی دیموکراتیی ، و تاکو ڕادەی ئاواتخواستن بە فەرمانڕەوایەتیی و زیندوکردنەوەی حوکم و شەرعی قامچیی خەلیفە عومەری کوڕی خەتاب وەك بەرپەرچدانەوەیەك بەرامبەر بە شکۆی فەلسەفەی ئازادیی و ژیانەوە لە شانۆکە دا و لە هەمان کات دا ڕەوایەتیدان بە ئەنجامدانی کوشتنی بەکۆمەڵ و نیشانەدانی چێژێك كە ئیسلامیی سیاسیی لە بەرامبەر ئەتککردن و بەکۆیلەکردنی ئافرەتی کوردانی ئێزدیی وەك کافر و شەیتانپەرستانێك ، لەلایەن داعشەوە دەیبینێت .

شانەی ژیانەوە شێوازێکی هونەریی ؛ هونەری بەرەنگاربوونەوەیە بەرامبەر بە ناعەدالەتیی ، چەوساندنەوە و بەکۆیلەکردنی ئافرەتانی کورد لەلایەن داعشەوە ، بانگەوازی ئازادیی و بچڕاندنی زنجیری کۆیلەیی و ژێردەستییە . ئەوەی شانەی ژیانەوە توانی بە سەمایەك و پارچە مۆسیقایەك هاوار و ئازاری ئافرەتانی کورد بهێنێتە سەر تەختی شانۆ ، ئیسلامیەکان نەك هەرگیز نەیانتوانیوە هەڵگری وەها ڕۆحیەتێکی مرۆڤایەتیی و توخمێکی بەرەنگاربوونەوە بن بە وەستاندنەوە بەرامبەر بە زوڵم و نادادیی ، بەڵکو کار و ئەرکیان وەك کەسانێك كە چێژ لە خۆبچوككردنەوە وەربگرن بریتی بووە لە ناردنی پەیامی پیرۆزبایکردن لە هاتنەسەرکاری دەستەڵاتدارانێکی وەکو محەمەد جەلانیی و دەستخۆشیکردن و شەرعیەتدان بە کۆمەڵکوژیی ، ئەتککردن و بەکۆیلەکردن ی ئافرەتانی کوردی ئێزدیی لەلایەن داعشەوە .

هیوا محەمەد ئەمین
2025 .11.14

‏نامەیەک ب□ □ن□وال سەعداوی (لە وەحیەکی ئەزم□وونەوە).. ‏و. لەعەرەبیەوە (یاسین لەتیف)

‏هەروا بە ڕێکەوت نەبوو کە تۆ هەر ئەمڕۆ ڕۆیشتیت. تۆ دایکمان و دایکی برینە کراوەکەمان بوویت، ئێمە ژنانی ئەم گۆشە ناخۆش و بەدبەختەی جیهانین. تو□□یی تۆ هەمیشە لە ئێمەدا زیندووە. هەروەک خۆشەویستیت.
‏(جەمانە حەداد)

‏پیاوان و ژنانی تونس بۆ نوال سەعداوی دەگرین و ماتەمینی بۆ دەگێڕن . فەیسبووک لە تونس بەهۆی کۆچی دوایی ئەم ژنە ئازایە گڕی گرت، ئەم ژنە بوێرە هەندێک جار بە تەنها ڕووبەڕووی دەسەڵاتی پیاوانی ئایینی و دەسەڵاتی خاوەن بەرژەوەندیەکان و دەسەڵاتی ئەو نەریتانە بووەوە کە جەستەی ژنان ناشرین دەکەن. زۆر لەسەری دەنووسم. بۆ هەمیشە وەک ئەو دەنووسم. بە هەمان ئازایەتی و بوێری ئەو دەنووسم .
‏(ڕەجاء بن سەلامە)

‏ئەم نوسینە هەرگیز کۆتایی نایەت. بۆ نوال کە وەک تۆوێکی هەمیشەیی لە دڵمدا چێنراویت.. تەنها بۆ تۆ، نەک کەسی تر.
‏نەوالی بەڕێز .‏ڕەنگە نەمتوانیبێت ڕاستو□خ□ دەربارەی تۆ بنووسم، بەڵام من ئاوام، پێویستم بە کاتە بۆ ئەوەی کارەساتەکانی لەدەستدان و خەمەکان قبوڵ بکەم، چونکە مردنی تۆ شتێکی کاتی نییە کە لە شیعرێک یان وتارێکدا جێگەی بێتەوە، یان بچێتە چوارچێوەیەکەوە لە دەقێک یان لە کتێبێکدا .. بۆیە لە بێ دەسەڵاتیم ببورە، و لە سنووری بەخشندەیم ببورە. چونکە تۆ لەوە گەورەتری وشەکان باست بکەن، هەرچەندە دەزانم کە تۆ ماوەیەکی زۆر ژیاویت بەبێ پێویستی بە هەموو ستایش و پیاهەڵدانێک.. بەبێ ئەوەی

هیچ شتێکمان لێ داوا بکەیت، ئایا ئەوەی دەینووسم کەمێک مافی تۆ بەجێ دەهێنێت؟ هەرچەندە گومانم لەوە هەیە.
ناوی من مەجد حەمشەیە من لە ساڵی 2017 تۆم ناسی . هۆکارەکەشی ئەوەیە کە لە خێزانێکی خوێندەوار و ڕۆشنبیر لە دایک نەبووم، بۆیە تۆم نەناسی. کتێب هەرگیز هاوڕێی خێزانە سادەکەی من نەبوو. بە بڕوای ئەوان کتێب شتێک بوو کە “بیری لێنەئەکرایەوە” وەک میشێل فۆکۆ دەڵێت. ئەوە یەکەم جارم بوو کە تۆم خوێندەوە بە دوور لەو بۆچوون و پێشداوەریانەی کە لەبارەی تۆوە هەبوون. ‏لێرەوە ئازاری لەدایکبوون دەستی پێکرد، لەدایکبوونێکی نوێ، وەک بڵێی تازە لە سکی دایکم هاتبێتمە دەرەوە. وشەکانت زللەیان لێدەدام و بەردەوام دەیهەژاندم، چونکە بۆ مرۆڤ قورسە هەمیشە ڕاستی ببینێت… وەک هاشم ساڵح دەڵێت، کەشوهەوای ڕاستی زۆر ساردە و ناتوانرێت هەمیشە لەگەڵیدا بژیت. جا چۆن دەبێت کاتێک لە هەر دێڕێکی نووسینەکانتدا تۆم لەگەڵدایە. لەگەڵ هەڵدانەوەی هەر لاپەڕەیەکدا، تەنها یەک ڕەنگ هەست پێدەکەم… ئەمەم زۆر جار بۆ خوێندکارەکانم لە زانکۆ دووبارە کردووەتەوە:

ڕاستگۆیی تەنها یەک ڕەنگی هەیە.

بەڵێ، بەم جۆرە مامۆستا نەوال فێری کردم…
تۆ بە دایکم بانگ دەکەم، چونکە هەر کاتێک سەیری تۆ دەکەم، هەست دەکەم ئازارەکانمت لە ئامێز گرتووە… هەست دەکەم لێم تێدەگەیت و من کوڕی تۆم کە لە جیهانێکی درۆزن لە ڕۆژهەڵاتەوە تا ڕۆژئاوا ئازار دەکێشێت، وەک ئەوەی کەسێکیشت لە بێبەری نەکردووە .
چەند سەرسام بووم بە هێزت کاتێک ڕەخنەت لە هەموو نەتەوەکان دەگرت لە کۆڕەکانی ڕۆژاوا و عەرەب و شیکردنەوەی سیاسەتە داگیرکاری و قۆرخکاری و سەرمایەدارییەکان… چۆن دەنگت بەرز دەکردەوە لە بەرامبەر جیهانێکی پیاوسالاریی و چینایەتی و سەرمایەداریدا.
بیرم دێت، پێش ئەوەی کتێبەکانت لە دەرگای ماڵەکەم بدەن، چۆن سەیری ژنانم دەکرد وەک “نیوەی کۆمەڵگا”، ئەم دەربڕینە یان کلیشەیەم زۆر دووبارە دەکردەوە بەبێ ئەوەی ئاگاداری هیچ ئازارێک بم کە ژنان دەیچێژن. بە بێ ئەوەی بە هیچ شێوەیەک هەستیان پێ بکەم… بە بێ ئەوەی وشەکانت لە ناخمدا جێگا بکەنەوە و دەست لە ڕەحم بدەن . لە منداڵییەوە ئەم دەستەواژەیەم فێر کرابوو: “ژن نیوەی کۆمەڵگەیە.” ڕۆژانە دووبارەم دەکردەوە بێ ئەوەی گرنگی بە هیچ شتێک بدەم… لە ڕاستیدا، لە هەموو شتێک بێ ئاگا بووم. هەرگیز بیرم لەوە نەکردبووەوە کە ڕەوشی ژن ڕەنگە جیاواز بێت لەوەی کە هەیە؛ ئەو تەنها دایکێکی میهرەبان و بەخشندە و قوربانیدەرە بۆ منداڵەکانی… ئاوا دەمدیت… هیچی تر جگە لەوە.

هەرگیز بە بیرمدا نەهات پرسیارێکی وا سادە بکەم: بۆچی مامۆستای پۆل باسی لە فەلەکەوانێکی ئاسمانی ژن یان فەیلەسوفێک یان زانایەکی ژن نەکرد؟ چونکە نێرگەرایی زاڵ بووبوو بەسەر هەموو بوارەکانی زانستدا و ژنی لە ژیانی دونیادا دەرکردبوو، وەک حەوا وەک تاوانبارێک دەرکرا.
ئەم بارودۆخە بەلای منەوە بارودۆخێکی هەتاهەتایی و خودایی بوو، لەسەرووی ڕەخنەگرتن وپرسیارکردنەوە بوو… من ئاوا بووم پێش ئەوەی بە هەردوو دەستت ڕامبکێشیت بۆ جیهانی ڕاستییەکان… بۆ جیهانێک کە بیر لەوە ناکاتەوە چی باوە وەک "ڕازاوەیی عەقڵ". بەڵێ تۆ کەسێکی لاسار بوویت و خەوت لێ نەدەکەوت لە ناو جێگاکانی دونیایدا… قەڵەمەکەت بەردەوام هەموو گریمانەکانی دەخستە سەر مێزی نەشتەرگەری ڕەخنە و دەچوویە قووڵایی ڕاستییەوە. نەوال پێمخۆشە ناوت بنێم "کچی شەقام"، چونکە ئازارەکانمان دەنووسیت… بە زمانی ئێمە قسە دەکەیت. چۆن نا، لە کاتێکدا تۆ دژی ئەکادیمیا یاخی بویت کە هەمیشە بەوە تۆمەتبارت دەکەردن کە ئەکادیمیا عەقڵ دەکوژێت لەژێر ناوی خودی عەقڵدا چۆن نا، لە کاتێکدا تۆ ئەو کەسە بوویت کە هەرگیز خۆت ڕەنگاوڕەنگ نەکرد و هەرگیز خۆت بەدەستەوە نەدا.
تۆ ڕووبەڕووی ئازار دەبوویتەوە بە ئاڕنگاری، زۆرداری بە زەردەخەنە و ، نەزانی بە زانین. تۆ لە جیهانێکدا کە پڕ بوو لە ڕق و کینە و خراپەکاری لەسەر خۆشەویستی دەنووسیت. ئەم ڕق و کینە شەو و ڕۆژ لەسەر شاشەکان و لە بازاڕەکان و لە کۆبوونەوەکاندا نمایش دەکرێت و بەرھەم دەهێنرێت و هەناردەی دەکرێت بۆ هەموو گۆشەیەکی زەوی و دژی مرۆڤدۆستە ڕاستگۆ و پاکەکان دەجەنگێت. ئەوانەی وشەکانیان و کردەوەکانیان بە کەس نافرۆشن… ئەوانەی گرنگی بە ژیانێکی دووانە نادەن… ئەوانەی تەنها یەک ڕوویان هەیە.تۆ وەک کەسێک بوویت کە گوڵی لە زەنگاوی نەزانی چاندبێت، و قووڵایی خاکەکەی هەڵکەندبێت و هەموو پیسییەکانمانی هێنایە سەر ڕووی زەوی .
ئایا دەزانیت بۆچی لێت دەترسن؟… ڕاستی ترسناکە نەوالی شیرینم… ناتوانرێت لەگەڵیدا بژی، جا چۆن دەبێت ئەگەر لەسەر زمانی ژنێکەوە بێت! . تۆمان خوێندەوە و تۆش ئێمەت خوێندەوە بە سادەیی وشەکانت، بە کتێبەکانت کە هەموو شتێک بە سادەترین دەربڕینەکان ڕەخنە دەکەن… دەربڕینگەلێک کە بێ هیچ زەحمەتێک دەچنە ناو دڵ و مێشکمانەوە وەک شنە بایەکی گەرم خانە خەوتووەکانمان چالاک دەکەن و بەخەبەریان دەنێتەوە . نەوال چەندە دووبارەت دەکردەوە: "لە هۆشیاری جەماوەریدا تەنها سادە و بێ گرێوگۆڵەکان دەمێننەوە… و چەندە دووبارە دەستەواژە بەناوبانگەکەتم خوێندەوە: "ئەو نووسینەی کە نووسەرەکەی پێش هەموو کەسێک ناگۆڕێت بە هیچ شێوەیەک نووسین

نییە.”
ئەی لەبارەی تێگەیشتنی فراوانەکەت بە خودا؟
خودا دادپەروەرە… ئایا ئەمە قسەی داپیرەت نەبوو کە دژی شارەوانی (عومدەی) هاوکاریکاری داگیرکەر وەستایەوە، و بە نەخوێندەوار و تێنەگەیشتوو لە ئایین ناوی برد، و ئەویش بە نۆرەی خۆی یاخیبوونی پێ بەخشی، هەروەک چۆن یەکەم فەلسەفەی لە ئاییندا پێ بەخشی؟ ئایا عەقڵ قبووڵی دەکات کە مرۆڤێک بڕوای وایە خوا خۆشەویستی و دادپەروەری و چاکەیە بە کافر دابنرێت؟ ئایا تۆ نەبوویت کە دووڕوویی ئەم کولتوورە و فەسادییەکەی و ناتەباییە زەقەکانیت شیکردەوە کە نێر بەسەر مێدا، بەهێز بەسەر لاوازدا، و دەوڵەتی بەهێز بەسەر دەوڵەتی لاوازدا بەرز ڕادەگرێت؟
ئەم کولتوورە کە هەزار پێوەر بە کار دەهێنێت! ئایا تۆ نەبوویت کە ڕووبەڕووی پیاوسالاران و ژنەپیاوسالارەکان و بانگەشە بایۆلۆژییە گاڵتەجاڕەکانیان دەربارەی جەستە و لەشی ژن بوویتەوە، بایۆلۆژییە شە و جیاکار و دوورخەرەوە و دیکتاتۆری و پڕ کینە و دوورە پەرێز و ڕەق لێبوونەوە و خۆبەزلزانەکانیان پووچەڵ دەکردەوە؟ . لێرە نیم بە ئەوەی شینت بۆ بگێڕم، نەوال، بەڵکو بۆ ئەوەی ئەوەی لە ناخمدا بێت بەتاڵی بکەمەوە… بۆ ئەوەی وتەکانت دووبارە بکەمەوە:
ئایا تاوانێکی کلتووری نییە کە خوێندکارانی پزیشکی و ئەندازیاری لە کلینیکەکەت سەردانیان کردیت کاتێک لە زانکۆی دیوکی ناودار گەڕایتەوە و تۆ داهێنان و یاخیبوونت خوێندو فێر بوویت ، بە ئەوەی پێت بڵێن: جنۆکەکە لە لەشی خوشکەکەم دەربکە و مشتومڕ لەسەر ڕەگەزی جنۆکەکە دەکەن؛ ئایا نێرە یان مێ؟ . تۆ ئەوکات لە زانکۆی دیوک گەڕابوویتەوە لەوێ داهێنان و یاخیبوونت دەخوێند بە خوێندکاران و خوێندکارانی کچان لە هەموو جیهانەوە… ئەوانەی بایۆلۆجی و ئەندازیاری و پزیشکی و مایکرۆبایۆلۆجی دەخوێنن و هاتوون بۆ لای تۆ چونکە تینووی ئەدەب و فیکر بوون . ئایا مامۆستای زمانەکە لەبیر بکەین کە تۆی بە گەمژە و نەزان ناوبرد کاتێک بێت نووسیبوو هەستەکان زیرەکترن لە عەقڵ، و دوای ئەوە بە چل ساڵ هەمان ڕستەت نووسی لە هۆڵەکانی زانکۆی دیوک لە پۆلی داهێنان و یاخیبووندا. چۆن دەتوانین چیرۆک و هەواڵ و گەڕانەوەکانت لەبیر بکەین کە لە مێشکماندا چەسپیون؟ و چۆن دەتوانین هەموو ئەم هێز و بوێری و ئاڵنگاریەی کە هەتە لەبیر بکەین؟ . چۆن دەربارەی تۆ بنووسم، نەوال لە کاتێکدا ئازار خوێناویە. ئەی ئازیزم کە چەقۆکە توانی درزێک لە دیواری پیاوسالاریی گەمژەدا دروست بکات ، کە بە ماوەی سەدەیەک هەژاندوویەتی و وای لێکردووە لە وشەیەکی تۆ بترسێت… چۆن نا، لە کاتێکدا ئەمە دەخەشییەکەیان دەبینین بەهۆی

مردنتەوە. چەندە ترسنۆک و لاوازن! بەرگری لە پاشماوەی بیرۆکەکان دەکەن… چۆن نا،لە کاتێکدا تۆ مامۆستای داهێنان و یاخیبوونیت… چۆن نا، لە کاتێکدا تۆ هاوار دەکەیت: داهێنان بریتییە لە گۆڕینی ئەزموونێکی نەرێنی بۆ ئەرێنی. ەمن ئەم وشەیە ڕۆژانە لە هەموو بارودۆخێکی سەختدا دووبارە دەکەمەوە، هەوڵ دەدەم شکستەکانم کۆبکەمەوە بەو هیوایەی ئەم بەردانە بگۆڕم بۆ پردێک بۆ پەڕینەوە… چۆن دەتوانم لەبیرم بچێتەوە… یان بیرۆکەی ئەوە قبوڵ بکەم کە تۆ لێرە نیت. بمبەخشن و بمبەخشە لەسەر پرسیارەکانم و سەرلێشێواویم و دووبارەکردنەوەم..

ئایا دەکرێت قبووڵ بکەین کە گوێی سەردەم ئاوا ڕۆیشت و بەیانییەکەی بەئاگا بێینەوە و بچینە سەر کارمان وەک ئەوەی هیچ شتێک ڕووی نەدا بێت؟ ئایا دەکرێت ژنێک، کە ئیزیس و هیپاتیا و معات و نوون و نوت لە ناخیدا کۆکرد بێتەوە، بە سادەیی و سووکی دەرگای کتێبێک دابخات؟ چۆن لەبیرت بکەین، ئەی مەرهەمی چاک کردنەوەی ئازارەکانمان و چرای نەوەستاوەی ئێستامان؟!

خۆشەویستت مجد حمشو.

(مجد حمشو – الاوان من اجل ثقافة العلمانية و عقلانية – العدد ٩٢٦ في ٦ ابريل ٢٠٢١)